

ІДЕНТИЧНІСТЬ В КОНТЕКСТІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

У статті автор розглядає питання ідентичності в контексті мистецької освіти, проблеми ідентичності, зокрема етнічної, національної, громадянської, ідентичність в структурі професійної компетентності педагога.

Ключові слова: ідентичність, мистецька освіта, професійна компетентність педагога.

Помітне утвердження в освіті антропологічної парадигми, означеної аксіологічно значущими нормами людського буття та принципами поведінки людей, переміщує педагогічно-мистецьку освіту від традиційної історії культури або історії мистецтва у площину передачі досвіду ціннісно-естетичного сприйняття буття, розвитку людської чутливості, усвідомлення, що спонукає поглибити професійну підготовку майбутніх вчителів мистецьких дисциплін щодо проблем людяності в Людині.

На сучасному етапі модернізації вищої педагогічно-мистецької освіти зростає необхідність визначення місця людини в умовах віртуалізації, еклектичності, хаотичності та нестабільності сучасного світу. Особливо актуальним стає питання про збереження суб'єктивності, яка розвивається в неконтрольованому потоці надмірної інформації, про стабілізацію меж людського, про пошук способів конституювання себе, що особливо актуально в період розбудови сучасної української нації, її національної та громадянської ідентичності. І тут своє вагоме слово може сказати педагогічно-мистецька освіта, бо саме освіта – як зауважує академік В. Кремень – «є сьогодні майже єдиною сферою публічного життя, в якій є підстави говорити про реальну, а не міфічну українізацію». «... треба насамперед дійти консенсусу щодо своєї національної ідентичності, визначитися щодо трьох засадничих питань української національної ідеї: Ким ми були? Ким ми є? Ким ми прагнемо стати в майбутньому? Зрештою, яким буде місце України в сучасному глобалізованому світі?» [3, с. 6].

Українська освіта переживає період перехідної доби й знаходиться сьогодні в стані надбання нових смислів: «Під впливом соціальних та інших змін, які відбуваються у суспільстві і справляють вплив на розвиток системи освіти, виникає потреба постійно підвищувати і модернізувати знання і навички вчителів та розуміння ними проблеми сучасності» [5, с. 5].

Питання ідентичності в ХІХ ст. інтелектуальна еліта розглядала в культурній сфері – насамперед у літературі, науці, театрі, мистецтві. Принципові положення ідентичності українців кінця ХІХ – поч. ХХ ст. одержали розвиток у працях О. Борковського, Д. Донцова, Ю. Липи, І. Мірчука, М. Міхновського, М. Хвильового, де окреслювалися проблеми політичного, соціального, класового самовизначення народних мас. У другій половині минулого століття поширення набули праці з питань ідентичності зарубіжних вчених П. Рікера, Ч. Тейлора, Е. Левінаса, Ж. Дельоза, Ю. Габермаса та ін.

Необхідною передумовою вивчення проблем ідентичності в українській педагогічній освіті стали ґрунтовні дослідження філософії освіти І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Кременя, Т. Іванової, О. Семенов, С. Клепка, М. Лещенко, Б. Года, В. Майбороди, Л. Хомич та ін.

Незважаючи на те, що в українському дискурсі проблема ідентичності розкрита у філософських, наукових, методичних дослідженнях та в працях з демократії й демократизації, співпраці між державами (В. Євтух, А. Колодій, В. Лісовий, М. Антонович, А. Ручка, Н. Костенко), однак ряд питань залишаються відкритими, зокрема сутність ідентичності, ідентифікації, ідентичність в системі фахової підготовки; культурно-історичний, соціологічний, політичний контекст ідентичності та ін.

У сучасній науково-філософській літературі термін «ідентичність», який міцно утвердився з кінця 70-х рр. минулого століття, характеризується як ототожнення людиною самої себе з іншими людьми на основі встановлення загальних цінностей, емоційних переживань, структури і спрямованості внутрішнього світу. Ідентичність означає також здатність збереження людиною протягом усього життя єдності свого «я», своєї «самості», відчуття просторово-часових меж своєї тілесної організації як єдиного цілого. Концепт ідентичності розглядається і як психічний механізм, який здатний проектувати свій внутрішній світ на інших

людей, бачити іншу людину як продовження самого себе, свого «я», переносити світ інших людей у свій внутрішній світ, перевтілюватися в них [11, с. 162].

У сучасних наукових працях ідентичність характеризують переважно як індивідуалізацію через соціалізацію в середині культурно-історичного контексту. Серед тлумачень викликають інтерес: ідентичність – це «Я» очима Інших; «Я», що побудовано на основі стосунків з «Іншими». Ідентичність – це усвідомлення людиною своєї належності до певної групи, яка дозволяє їй визначити своє місце у соціокультурному просторі та орієнтуватися у навколишньому світі. Ідентичність – це стан і водночас здатність людини інтегрувати себе у собі на основі самовизначення, самоцінності, самоусвідомлення в «Я – концепція», «Я – Інші», «Ми – Вони» [4, с. 58-68].

Відзначаючи ідентичність в структурі професійної компетентності педагога, слід зазначити, що ідентичність – це й інтегрованість, цілісність особистості, здатної до усвідомлення самототожності й автентичності. Формування сучасного змісту ідентичності («новочасної ідентичності») відбулося шляхом довготривалої трансформації визначальних для нього категорій тотожності і відмінності, зовнішнього і внутрішнього, одиничного і множинного в перспективі руху філософської думки від філософії свідомості до філософії комунікації. Найбільш адекватним методом аналізу явища такої складної природи як ідентичність є метод концептів, поданих у фреймовій моделі, що забезпечує спосіб організації, оформлення, подачу знання [10, с. 44-45].

З погляду класиків філософії визначальним чинником ідентифікації є тотожність, самототожність, подібність, значення яких йде з традиційної культури стародавнього суспільства, яка демонструвала єдиний спосіб існування людини – ототожнення її з чимось загальним, що у філософії розглядається як органічне входження частини в склад цілого: роду, племені. Традиційно ідентичність розумілася як безпосередньо дана, самоочевидна і виключала зміни як причину відмінності, іншості. Тлумачення ідентичності як тотожності, як «цілковиту схожість чого-небудь, подібність один до одного за своєю суттю й зовнішніми ознаками та виявом» [9, с. 213] подають і сучасні словники [8, с. 282]. У філософсько-антропологічній концепції ідентичність розглядається як «колективне Я» через філологію, історію та археологію. Е. Сміт

шукає коріння ідентичності в «етнічній минувшині», аби виявити «автентичну ідентичність під чужим нашаруванням сторіч» [7, с. 83]. У межах лінгвістичного повороту некласичної філософії (Л. Вітгенштейн, Л. Хайдеггер) особистісну тотожність трактують як самість. На рівні соціальних теорій постнекласичної науки заявлено, що проблема ідентифікації розглядається як одночасний процес ототожнення і розрізнення, виокремлення (А. Камю, К. Ясперс, М. Бубер та ін.).

Найважливішим запереченням класичним концепціям ідентичності було введення концептів чужості й іншості, що розпорошили сталу інтерпретацію принципу тотожності, які акцентували колективне уявлення на те, ким є людина і як їй діяти в соціальному просторі. Уточнюючи, оновлюючи традиційне пояснення індивідуального через загальне як підпорядкування, в центрі уваги засвідчувалася особиста ідентичність, підтримувана «вибухом суб'єктивності» у філософії. Утвердження, збагачення суб'єктивності особи, її ідентичності здійснюється в соціумі, в соціалізації. Взаємопов'язана індивідуалізація і соціалізація є основою найбільш узагальненої класифікації ідентичності – персональної (особистісної) та колективної (соціальної). Розвиток ідентичностей в онтогенезі йде шляхом синтезу різних класифікацій. Спочатку вона проявляється з окремими людьми (батьки, близькі та емоційно привабливі для дитини люди). Потім ідентичність розповсюджується на малі та великі спільноти (навчальна група, вікова генерація, нація, у певних випадках – релігійна спільнота, нарешті, людство в цілому). Безперервна соціалізація породжує типи ідентичності: професійні, соціальні, культурні, групові, корпоративні, національні, політичні, гендерні, психологічні, релігійні тощо та ролі (батька, доньки, адвоката, керівника тощо) [1].

Посилений інтерес до теоретико-методологічних, практичних проблем «новочасної ідентичності» засвідчує значний масив психологічних, соціологічних, філософських, літературознавчих, українознавчих, мовознавчих досліджень ідентифікації та ідентичності. Проблеми професійної ідентичності педагога розглядаються переважно у психологічній науці з погляду особистісної ідентичності, особистісно-рольової ідентичності, педагогічної комунікації тощо [2]. Ідентичність як складова професійна компетентність педагога передбачає подальший

науково-педагогічний пошук. Одним із шляхів цього пошуку є дослідження ідентитетів ідентичності, адже педагогу доводиться спілкуватися, працювати з особами різної ідентичності: учнями, студентами, батьками та піклувальниками, колегами, учасниками різноманітних видів дозвілля, політичної, культурної, професійної та іншої діяльності, кожна з яких має набір спільних і специфічних особливостей. Якщо компетентність у найширшому розумінні спрямована на уміння застосовувати переважно знання (загальні, професійні), то ідентичність передбачає, що особистість здатна забезпечити ефективно, творчо контакт з іншим суб'єктом дії на основі розуміння і знання особливостей ідентичності партнера.

Ідентичність і компетентність в діяльності педагога накладаються одна на одну, інваріантно корелюють між собою, постійно змінюються і оновлюються, зберігаючи водночас сутність особистості, спільноти. Концепт ідентичності як складова самосвідомості та ідентифікації педагога, як механізм соціалізації індивіда, професійного самовизначення й усвідомлення власної єдності з професією та представниками певної професії сприяє становленню професійної компетентності педагога.

Проблеми ідентичності, зокрема етнічної, національної, громадянської, утверджуються в педагогічній освіті (хоча й не використовуючи термінологію ідентифікації, ідентичності), що зумовлює чітке розуміння основних концептів етнос, нація, громадянське суспільство, їх взаємозв'язок і специфічні особливості. У педагогічній практиці етнос характеризується як спільнота, що має власну назву, міфи про спільне походження, спільну історичну пам'ять, специфічні стереотипи свідомості і поведінки, прив'язаність до рідного краю, Батьківщини, усвідомлення своєї єдності, то націю розглядають у контексті політичних державотворчих процесів як сукупність громадян, що коряться тим самим законам та інституціям у межах даної території, економічного життя, правової системи, державної мови, яка поступово веде до формування свідомості, а також загальнонаціональної культури.

Етнічна ідентичність виражає спільні ознаки етносу, зумовлюючи етноінтегруючі та етнодиференціюючі процеси, пов'язані з культурою (мовою, цінностями, ідеалами, міфами, ідеологемами, традиціями, звичаями, ритуалами, стереотипами мислення і поведінки), зі сферами суспільного життя: сімейно-

побутовими, релігійними, естетично-етнічними, економічними (господарськими), правовими, політичними.

Українська й зарубіжна етнологія та пов'язані з нею науки (мовознавство, етнографія, історія, соціологія, психологія) сформували багатий понятійно-категоріальний апарат, який розкриває окремі елементи, форми та принципи етнічної ідентичності.

Певною опорою в дослідженні етнічної ідентичності українців був персоналістичний дискурс класиків української етнопсихології М. Костомарова, Ю. Липи, В. Липинського, В. Яніва, Я. Яреми; філософів-діаспорців О. Кульчицького, І. Мірчука, Д. Чижевського, М. Шлемкевич та ін.

Обрядовість життєвого циклу як складова частина етнічної ідентичності українства привертала увагу багатьох відомих етнографів та краєзнавців, які докладно в різний історичний період описали комплекс життєвого циклу обрядів: М. Сумцов, П. Чубинський, І. Средневський, В. Гнатюк, Хв. Вовк (XIX-XX ст.), О. Боряк, М. Марчик, Н. Гаврилюк, О. Курочкін, В. Матюшенко, В. Скуратівський, Т. Чепелик (XX ст.). Проблеми витоків та існування української національної ідентичності, зумовлених музичною культурою українців, розглядаються у працях С. Садовенко («Світ фольклору: український дитячий музичний фольклор як засіб формування музичних здібностей дітей дошкільного віку», 2007 р.), О. Марченко («Роль національного характеру у формуванні української музичної культури XIX ст.», 2003 р.), О. Отич («Мистецтво у розвитку індивідуальності педагога: історичний і методологічний аспекти», 2008 р.; «Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти», 2009 р.) та ряду інших.

У реаліях сьогодення розширення в мистецькій освіті музичної, народнопісенної творчості, її етнодуховного, естетичного потенціалу суттєво вплинуло б на поглиблення національного художнього світобачення, що існує невід'ємно від національної ідентичності українства. Саме в народній пісенній творчості комплекс характерологічних рис українців виявляється в унікальному наборі неповторних національних ознак: звук – знак – символ – смисл – слово – мелодика. Діалогічна за своєю природою народна пісенна творчість консолідує людей, втягуючи різні

соціальні, етнічні, релігійні групи у неперервний діалог і спонукає їх до взаємної толерантності. Вміло використовуючи сучасні технічні засоби записуючої техніки, Інтернету можна легко тиражувати народнопісенні надбання, сприяючи творенню національної самоідентифікації українства.

Дослідженнями вчених доведено, що процес формування етнічної ідентичності починається в родині, етнічні цінності успадковуються дітьми від батьків. Етнічна ідентичність є результатом здебільшого несвідомого засвоєння дитиною мови, звичок, навичок, традицій, норм поведіння, харчування й інших цінностей, що дозволяють їй ототожнювати себе за антропологічним типом, культурним (мова), психологічним (менталітет) та ін. Для етнічної ідентичності працює принцип – «батьків та батьківщину не вибирають». Етнічна ідентичність формується з інформації про людей, природу, суспільство та їхні відносини, а також із уявлень про смисли і значення, що закодовані у «шифрах», знаках, символах, точках соціального простору. У примордіалістській традиції етнічна ідентичність розглядається через призму спільного походження (рід, родинні почуття), не тільки родичі, а й сусіди, і ті, хто має такі ж самі етнічні почуття: через історичне колективне поле етнос – народ – нація. Базовими само організаційними явищами і процесами етнічної ідентичності є мова, етнічна картина світу, етнічна самоідентифікація, етнічна пам'ять, етнічна свідомість і самосвідомість, етнічна ментальність, етнічна інтеграція і консолідація, історичні форми етнічних спільнот (плем'я, народність, нація), етнічні зв'язки: родинно-родові (сім'я, родина, родичі, побратимство, посестринство, братства, куми), громадські спільноти (громади, гурти молодіжні, дитячі), виробничо-господарські (хутори, артілі, кооперативи, задруги), етнічні традиції колективної трудової допомоги (толока, супряга), етнічні святкові дозвілля, релігійні свята, церковні (медові братства, братчики), колективні трапези (обітниця, обряд, свічі, застілля, складчина), етнічне вшанування померлих (проводи, гробки). Етноінтегруючий чинник проявляється як спонтанний, постійний, не лише свідомий, а й підсвідомий. Унікальність етнічної самоорганізації ще й у тому, що вона забезпечує горизонтальні зв'язки між членами спільноти, не використовуючи влади, закону чи примусу» [6, с. 66].

Відгомін давнішніх основ ідентичності українського етносу несуть багато сучасних гуртувань як родинно-побутових, так і соціальних, молодіжних, виробничо-економічних тощо. Педагогічно-мистецька освіта має необмежені можливості, щоб віковічні традиції етносу оновленими ввести у повсякденну діяльність соціуму, передавши різними засобами мистецтва традиційні етичні норми, принципи колективної взаємодопомоги і спілкування, завдяки яким українці не лише вижили, а й створили систему духовного єднання людей.

Етнічна ідентичність є однією з суттєвих рис національної ідентичності, що представляється як поєднання етнічної та політичної ідентичності. Якщо етнічна ідентичність розкривається в провідних концептах сім'я – родина – рід – громада – рідна земля – традиція, то політична ідентичність має якості, зосереджені в концептах (феноменах) держави, громадянського суспільства, цивілізації, батьківщини, єдності, характеризується наявністю публічної влади, яка діє в межах певної території та володіє владно-правовими регуляторами суспільних відносин. Політична ідентичність формується в об'єднанні індивідів, які прагнуть досягти спільних цілей і будують свої взаємини на основі згоди у просторі соціальних спільностей і політико-правових систем. Взаємозалежність, поєднання, взаємовплив етнічної та політичної ідентичності становить національну ідентичність. Національна ідентичність є інтегрованою основою по відношенню до соціуму в цілому і різних інших ідентичностей (виробничих, професійних, гендерних, регіональних та ін.), поєднавши в собі етнічну і політичну ідентичність. Національну ідентичність завжди представляє нація, співтовариству якої притаманна спільність інтересів та потреб, солідарність членів громади, поділ праці, ініціативність, свідоме підпорядкування органам влади та управління, можливість використання примусу для забезпечення правопорядку та безпеки, наявність спільної політичної та правової культури, усвідомлення своєї ідентичності по відношенню до інших співтовариств. На відміну від етнічної самоорганізації, політична має вертикальну інтеграцію соціуму – підпорядкованість національній еліті та владним інституціям.

Важливо відмітити, що поєднання в національній ідентичності етнічної та політичної продукує синергійний ефект, суть якого полягає в тому, що національна ідентичність перевищує окремо

взяту етнічну чи політичну. Політична система нації, національна держава сприяють формуванню національної ідентичності, утверджуючи національну мову як необхідного засобу комунікації членів спільноти, надаючи їй статусу державної.

Освіта, зокрема педагогічно-мистецька, разом з іншими органами державного управління та місцевого самоврядування здійснює важливу роботу з формування національної свідомості, історичної пам'яті народу, утвердження ідей, цінностей, державних, суспільних принципів і норм. Увівши в зміст педагогічно-мистецької освіти знання етнічної культури, озброюємо учнів, студентів історичним досвідом, перевіреними часом традиціями, знаннями і уявленнями, формуємо національну мрію та ідею. Етнокультурна система виховання та навчання заохочує до участі в управлінні державою, формує лояльне ставлення до влади, підтримує належний рівень патріотизму, любові до свого рідного краю, сім'ї, родини, батьківщини, готовність її захищати. Чинники політичної ідентичності, які впливають на формування національної ідентичності, відзначає Е. Сміт: «Ідеї – незалежність, ідентичність, національний геній, автентичність, єдність і братерство – формують взаємопов'язану мову, манеру розважань, що має свої виразні церемоніали та символи. Ці символи та церемонії стали такі невіддільні від світу, в якому ми живемо, що нині їх здебільшого сприймають без усяких заперечень. До них належать безпосередні атрибути нації – прапори, національні гімни, паради, власні гроші, столиці, присяги, народні костюми, етнографічні музеї, воєнні меморіали, церемонії вшанування полеглих за націю, паспорти, кордони – так само як і не такі очевидні аспекти: національні види відпочинку, краєвиди і місцевості, народні герої та героїні, казки, форми етикету, архітектурні стилі, мистецтва й ремесла, способи міського планування, юридичні процедури, форми освіти й військові статuti – всі ті відмінні звичаї, манери, стилі і способи дій і почувань, властиві всім членам спільноти з певною історичною культурою» [7, с. 85].

Професор соціології Лондонської школи економіки Е. Сміт у праці «Культурні основи націй: ієрархія, заповіт і республіка» ідентифікує різні історичні форми ідентичності етносу, нації, різних спільнот і характерні публічні культури, що формувалися від античності аж до теперішнього періоду глобалізації.

Осмисленню, усвідомленню основ сучасної національної української ідентичності як єдності етнічної і політичної сприяють праці В. Куєвди «Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект» (2007 р.); О. Забужко, М. Кисельової «Феномен землеробства в українському світі» (1995 р.); А. Кримського «Архетипи української культури» (1996 р.); Ю. Луцького, А. Нямцу, В. Тодорова «Світове дерево: універсальний образ міфопоетичної свідомості» (1997 р.) та ін.

Етнонаціональна ідентичність має ширший смисл як етнічна ідентичність, оскільки охоплює цінності, усвідомлення не лише представників певного етносу, а й розділяє, сприймає культуру, цінності і представників інших етносів нації, живе за прийнятними законами держави. Концепт етнонаціональна ідентичність глибший і повніший смислом за національну ідентичність, бо підкреслює той факт, що особистість, будучи представником загальнодержавної, загальнонаціональної, громадянської української нації, не втрачає духовного зв'язку з рідним етносом, є носієм як національної, так і етнічної ідентичності.

Перспектива України, у якій відбуваються трансформаційні процеси, значною мірою залежить від темпів становлення етнонаціональної ідентичності, що передбачає: утвердження в суспільстві демократичних європейських цінностей; досягнення громадянського консенсусу, міжнаціональної і міжетнічної злагоди; формування цілісного монокультурного простору, спроможного забезпечити культурні і мовні потреби громадян України; відродження історичної пам'яті як особливого соціокультурного феномена; осмислення індивідом і соціумом власного становища в часі та ін.

У процесах українського державотворення, становлення національної ідентичності важливо не абсолютизувати протиріччя у трактуванні «етнічних» та «політичних» різновидів ідентичності, а поєднувати їх, що сприяє формуванню громадянської ідентичності. Застосування громадянського підходу до процесів становлення національної ідентичності важливе як для етнічних українців, так і для національних меншин, що проживають в Україні. Такий підхід не заперечує «етнічності», навпаки, в його рамках розвивається механізм співіснування різних етнічних, мовних, релігійних груп. Це не асиміляція нацменшин, а соціально-культурне поєднання, утворене на демократичних принципах

[8, с. 78]. Громадянська ідентичність посилює, поглиблює цілісність соціуму, поєднуючи, доповнюючи, підтримуючи етнічні, політичні та національні ідентичності, що забезпечують існування тісно інтегрованих, дієздатних людських спільнот.

Питання громадянської ідентичності сучасної України у практичній площині передусім є проблемою реального утвердження і захисту на державному рівні системи зрозумілих, простих для сприйняття світоглядно вмотивованих націєтворчих смислів для масової свідомості. Нині простежується тенденція не повністю використовувати в освіті національний фактор, що впливає на послаблення становлення громадянської ідентичності.

Перспективний шлях подолання інерції в становленні громадянської ідентичності вбачається у дієвому лідерстві, креативності з боку соціально активних особистостей, особливо педагогів, здатних вести педагогічну, просвітницьку та практичну соціальну, економічну, виробничо-господарську діяльність, спрямовану на формування громадянського світогляду у студентів, учнів, населення. Формування таких громадянських лідерів повинно починатися в сім'ї, дитсадку, школі, ПТНЗ, ВНЗ; чому можуть активно посприяти вчителі, викладачі мистецьких дисциплін.

Отже, розгляд педагогічно-мистецької освіти крізь призму ідентичності утверджує вивчення художньо-мистецьких предметів (дисциплін) в парадигмі культуротворення, що сприятиме в демократичному суспільстві засвоєнню етнічних, національних, етнонаціональних, громадянських тощо смислів як особистістю, так і спільнотою.

Література:

1. Андрусів В. Дослідження ідентичності: дискусія наукових підходів // Нова парадигма: Філософія. Політологія. Соціологія / В.Андрусів. – Вип. 72. – 2007. – С. 121-134.
2. Зливков В. До проблеми дослідження структури ідентичності педагога / В. Зливков // Соціальна психологія. – №2(22), 2007. – С.127-138.
3. Кремень В. Національна ідентичність – невблаганна вимога часу / В. Кремень // Освіта України. – №37. – 19 травня 2006 р.
4. Кубаєвський М., Лук'яненко С. Концептні імплікації у вивченні взаємозв'язку ідентифікації й ідентичності / М. Кубаєвський, С. Лук'яненко // Психологія і суспільство. – №3. – 2009. – С. 58-68.

5. *Ничкало Н.* Професія вчителя вічна / Н. Ничкало // Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти. – К., 2003. – С. 3-10.
6. *Рудакевич О.* Національний принцип самоорганізації соціуму / О. Рудакевич // Нова парадигма. – Вип. 76. – 2008. – С. 62-73.
7. *Сміт Е.* Національна ідентичність / Е. Сміт. – К.: Основи, 1994. – 223 с.
8. *Словник української мови: Том десятый Г – Ф.* – К.: Вид-во «Наукова думка», 1979. – 658 с.
9. *Сучасний словник іноземних слів* / [укл. О. Скопненко, Т. Цимбалюк]. – К.: Довіра, 2006. – С. 213. – 789 с.
10. *Усатенко Т.* Концепт – визначальний чинник когнітивної педагогіки: педагогічна інноватика: Матеріали філософсько-методологічного семінару «Аксіологічна концептосфера педагогічної освіти» / Автор ідеї і упор. Т.П. Усатенко. – К.: Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. – С. 44-45.
11. *Чернієнко В.* Ідентичність і метафізика / В. Чернієнко // Наука. Релігія. Суспільство. – №4. – 2006. – С. 161-169.

Тамара Усатенко

ИДЕНТИЧНОСТЬ В КОНТЕКСТЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье автор рассматривает вопросы идентичности в контексте художественного образования, проблемы идентичности, в том числе этнической, национальной, гражданской, идентичности в структуре профессиональной компетентности педагога.

Ключевые слова: *идентичность, художественное образование, профессиональная компетентность педагога.*

Tamara Usatenko

AN IDENTITY IN THE CONTEXT OF ARTISTIC EDUCATION

In the article the author examines the question of identity in the context of artistic education, problems of identity, especially ethnic, national, civil, identity in the structure of the teacher's professional competence.

Key words: *the identity, the artistic education, the teacher's professional competence.*